

O VSAKDANJIH ZADEVAH V ČASU GLOBALIZACIJE

Na prvi pogled bi lahko obsežno delo dr. Zdravka Mlinarja o prostorsko-časovni organizaciji bivanja, ki sicer predstavlja prvo knjigo obsežnejšega dela Življenjsko okolje v globalni informacijski dobi, uvrstili v že nekoliko pozabljeno zvrst socioloških monografij, se pravi celovitega in razmeroma podrobnega opisa življenja na nekem območju skozi čas in spremembe v prostoru. Mlinarjevo delo vsebuje vse razsežnosti takšnih monografij od časovnega razpona sprememb, podrobnih opisov in razlag številnih podrobnosti vsakodnevnega življenja, navajanja značilnih primerov ali situacij, uporabe statističnih podatkov, prikaza in analize ugotovitev izvedene anketne raziskave, prikaza prostorskih in urbanističnih sprememb ter analize sekundarnega gradiva. Posebej je potrebno izpostaviti, da avtorjeva analiza temelji tudi na številnih nestandardiziranih intervjujih, katere je avtor opravil sam s številnimi bivšimi in sedanjimi akterji družbenega dogajanja na Koprskem in v Istri ter z drugimi, ki so lahko prispevali svoj bolj oseben ali strokoven pogled na teme, ki jih avtor obravnava. Po številu nestandardiziranih intervjuji celo presegajo število anketiranih prebivalcev in zavzemajo širši, torej regionalni prostor ter niso tako kot anketa zamejeni na območje Kopra.

Zakaj toliko poudarjam te podrobnosti, ki so sicer že same po sebi razvidne iz knjige? Predvsem zato, da bi opozoril, da tako zasnovana raziskava in na njej temelječa knjiga pomenita izredno zamudno delo, ki zahteva svoj čas in tudi angažma številnih sodelavcev, na koncu pa je vendarle avtor tisti, ki mora iz skorajda nepregledne množice sestaviti sociološko utemeljeno, znanstveno podprto zgodbo, ki ne govori samo o predmetu raziskave, ampak prispeva v zakladnico socioloških spoznanj tudi tedaj, ko družbeni in prostorski razvoj že presežeta in odpravita ali nadomestita posamezne »empirične realnosti«, ki tvorijo osnovo za sociološko posploševanje. O tem govorim tudi zato, ker sedanje razmere na področju empiričnega sociološkega raziskovanja ne govorijo v prid tovrstnim celovitim in obsežnim pristopom k proučevanju družbeno-prostorskih sprememb skozi daljše časovno obdobje. Le težko bi danes našli lokalno skupnost ali mesto, ki je pripravljeno finančno podpreti takšno raziskovanje, nacionalne raziskovalne politike pa takšno raziskovanje ignorirajo. Zato seveda upam, da takšen pristop, kot ga razvija in predstavlja Mlinar v pričujoči objavi, ni eden od zadnjih v tradiciji sociološkega raziskovanja družbeno-prostorskih sprememb v Sloveniji.

Če sem omenil, da Mlinarjeva knjiga spominja na sociološko monografijo in ima zares vse tisto, kar morajo takšne monografije imeti, je vendarle treba poudariti, da je dosti več kot to – je teoretski prispevek k sociološki analizi družbeno-prostorskih sprememb v dveh pomenih. Prvič, konkretna družbena dogajanja, pa naj bodo osredinjena na krog intimnosti v družini ali pa na javnost širšega okolja, avtor pojasnjuje skozi vnaprej postavljene teoretske okvirje, v katerih konkretni opisi šele dobijo svoj pomen. Ta teoretski okvir predstavlja njegovo razumevanje razmerja med globalizacijo in individuacijo, katerega je avtor razvil že v prejšnjih delih in mu omogoča, da družbene fenomene obravnava dialektično, torej hkrati kot razloge/ učinke globalizacije ter kot specifično individualno učinkovanje in oblikovanje identitet v lokalno-globalnem okolju. Iz tega izhaja tudi druga njegova specifična teoretsko-metodološka značilnost – to je večnivojska analiza. Obravnavanim družbenim fenomenom »sledi« po prostoru in času – od lokalnega k globalnemu in univerzalnemu prostoru, pri čemer ne gre samo za to, da bi avtor ugotavljal, kako se globalizacijski učinki izražajo v lokalnem okolju, pač pa tudi, kako spremembe na lokalnih ravneh prispevajo k globalizaciji. Družbeni prostor pri Mlinarju ni več hierarhično strukturiran v ravni od lokalne h globalni, pač pa gre za prepletanje in nehierarhično prehajanje in sprehajanje med njimi. Mlinar tudi časovne razsežnosti ne obravnava samo v klasičnem pomenu kot analizo posameznega družbenega fenomena v teku časa, temveč tudi kako določeni pojavi – kot na primer kakšni običaji ali navade – drugače funkcionirajo in dobijo drugačne pomene v različnih časovno-prostorskih okvirih.

Mlinar nikoli ni pristal na nekakšno nevtralnost sociološkega raziskovanja, ampak mu vedno pripisuje – in to je še posebej navzoče v tem delu – tudi akcijsko in spreminjevalno sestavino. Raziskovanje naj ne razkriva le smeri sprememb, ampak naj jih tudi afirmira kot osnovo za različne oblike družbenega delovanja. Prav v tej luči iz mnoštva empiričnega materiala, delnih analiz identificira dve smeri sprememb – od bivalnega k integralnemu (vse)življenjskemu okolju ter od pasivnega k ustvarjalnemu okolju, kar omogoča razkrajanje nekoč togih ločnic v časovno-prostorski organizaciji vsakdanjega življenja. Z enim samim stavkom lahko povzamem: Mlinarjevo raziskovanje vodi strogi humanistični impulz.